

GOSPODARSTVO

TRGOVINA ★ FINANCE ★ INDUSTRIJA ★ OBRT ★ KMETIJSTVO

LETO IV. ŠT. 80

TRST, 14. OKTOBRA 1950

CENA LIR 20

Proti odpravi obrtniških dovoljenj

Kakor objavljamo na drugem mestu je bil izdan ukaz ZVU št. 178, ki razveljavlja zakon z dne 24. julija 1942 št. 1090 glede izdajanja dovoljenj za izvrševanje obrti. S tem ukazom se razširja na naše ozemlje tozadevni italijanski zakon iz l. 1945, ki pa ni imel v Italiji ugodnih posledic. Iz tega razloga se prizadeji krogi na vso moč trudijo, da bi dosegli razveljavljenje tega zakona. Zelo čudno je videti, da so šele po petih letih prišli na misel, da se zakon iz leta 1945 raztegne na naše ozemlje in to prav zdaj, ko so v Italiji njegove zle posledice očitne in se trudijo, da bi ga odpravili.

Naše obrtnike je ukaz št. 178 zadel ko strela z jasnega, niso ga namreč prav nič pričakovali, ker ni potreben in ker jih prej nihče ni vprašal za mnenje. Tržaški obrtniki niso po številu in po njihovem gospodarskem pomenu tako neznatni, da bi se njihovo mnenje sploh ne upoštevalo. Naših obrtnikov, okoli 6000 in imajo svojo organizacijo, katere predstavnike bi tukajšnje oblasti lahko o vsakem času povabile na posvetovalne o zadevi, ki tako globoko posega v njihovo gospodarsko udejstvovanje in tržaški gospodarski mehanizem sploh.

Zakon iz l. 1942 je imel namen, da se izdajejo obrtna dovoljenja izključno za to usposobljenim ljudem, kakor je že zdavnaj uvedeno v mnogih drugih kulturnih državah. S tem se varujejo interesi, na eni strani strokovno usposobljenih obrtnikov, na drugi pa tudi vseh državljanov, katerim zakon jamči, da bodo deležni strokovne postrežbe.

Vodstvo tržaškega združenja obrtnikov je predložilo ravnatelju za civilne zadeve pri ZVU a mano (gen. Eddlemanu), obširno utemeljeno spomenico, v kateri izraža željo in upanje tržaških obrtnikov, da se zgoraj omenjeni ukaz razveljavi. V tej zadevi je gotovo vsa tržaška javnost na strani obrtnikov in jim želi, da se od njih odvrne nevarnost, ki bi njihov že itak težki položaj še poslabšala.

50 milijard dolarjev za oboroževanje

Glede na napeti mednarodni položaj, ki je nastal vsled vojne na Koroji, zahtevajo odločujoči vojaški činitelji v Ameriki, da se znatno zvišajo ameriški stroški za vojne potrebe. Postavka 30 milijard dol. v letošnjem proračunu se bo zvišala na 40, a prihodnje leto na 50 milijard dol. Predložili so, da se od omenjene vsote dodeli 45 milijard za oboroževanje ameriških vojnih sil, ostalih 5 milijard pa za oboroževanje zaveznikov.

Ker se evropski zavezniki ne čutijo gospodarsko dovolj močni, da bi s svojimi sredstvi povečali vojne izdatke, zahtevajo od Amerike, naj jim predhodno nakaze potrebno finančno podporo. V dosegu tega namena bo Anglija poslala v Washington tajnika britanskega zakladnice, H. Gaitskella, Francija pa svojega finančnega ministra Mauricea Petscheja.

Amerika ni voljna, pristati na te pogoje, temveč zahteva da zavezniki države začnejo z lastnimi sredstvi z oboroževanjem, nakar jim bo tudi ona dala svojo pomoč.

OGROMNI VOJAŠKI PRORAČUNI

Ameriški kongres je odobril zakonski osnutek, ki dodaja k prejšnjim 15 milijardam dolarjev za obrambni proračun še 11,8 milijarde dol. za ameriške oborožene sile za letošnje finančno leto 1,22 milijarde dolarjev že nakazano amerišku prispevku za inozemsko oboroževanje še 4 milijarde, ki bodo takole razdeljeni: 3,5 milijarde prejemajo združene - evropske države, 193 tisoč Grčija, Turčija in Iran, 304 tisoč dol. pa jugovzhodna Azija in Filipinska republika.

V proračunu so vključeni tudi stroški za obveščevalne programe zunanjega ministrstva, ki znašajo 79 milijonov dolarjev.

NOVE ČLANICE GOSPODARSKEGA SVETA OZN

Glavna skupščina združenih narodov je izvolila 6 novih članice gospodarskega in socialnega sveta, ki bodo nadomestile one članice, ki jim konec leta izteče časni mandat.

Izid volitev za gospodarski in socialni svet je tale: izvoljene so Švedska, Filipini in Urugvaj za tri leta namesto Danske, Avstralije in Brazilije. Ponovno so izvoljene za isto dobo Anglija, Sovjetska zveza in Poljska. Vseh 6 članov gospodarskega in socialnega sveta je 18.

IZVOZ ANGLEŠKIH LANENIH TKANIN V ZDA se je povečal za 80% v primeri z lanskim letom. V prvem polletju 1949 so Američani kupili za 1,7 milijona funtov angleških lanenih tkanin, letos pa za 3 milijone.

ZANIMANJE ZA NEMŠKE VREDNOSTNE PAPIRJE v Švici je naglo naraslo. Tečaj nemških industrijskih papirjev so danes za 60% višji kakor so bili junija t. l.

Najnovejša vloga OEEC v Parizu in Daytonov nastop v Rimu

Med evropskimi članicami Organizacije za evropsko gospodarsko sodelovanje (OEEC) je ogromna razlika v gospodarski strukturi, stopnji tehničnega napredka, državnih organizacij in vzgoji ter morali državljanov. Zato je Amerika tudi z izvajanjem Marshallovega plana delala velike razlike med njimi. Za njene diplomate in državnike je to razdobje velika šola.

Vsi poskusi gospodarskega sodelovanja večje skupine držav v Evropi pa so bili brezuspešni, ker ni bilo v ozadju močnega pritiska materialnih sredstev na razpolago. Vse mednarodne konference za odpravo ali znižanje carin, so se končale s platonimi priporočili. V Anneyjuj lani se je ravno tako vleklo in nategavalo, dokler ni Amerika povezala dela konference z Marshallovim planom.

Nevarnost izgube stotin milijonov dolarjev v stiski je dala še precejšnje rezultate, zopet za ceno znatnih koncesij edinemu partnerju, ki še ni resigniral na lastno organizacijo gospodarskega in razpolago.

Kočljivo vprašanje carin se rešuje sedaj na torišču OEEC s hitrostjo, ki ji ni primera v preteklosti. Veliki spiski predlogov posameznih držav za znižanje carin in opustitev carin so se rešili v enem dnevu.

Američanom sta sedaj na razpolago razen Marshallove blagajne še vojna nevarnost in potreba evropskih članic po moderni oborožitvi in sredstvih za njo. Posamezna država tega ne zmore in se za obrambo utaplja v edini organizaciji, ki so jo Američani v ta namen tako podjetno in skrbno raztegnili na dober del sveta.

Vidi se, da so temu zakonu kumovali vodniki ameriški vojski, zlasti general Omar N. Bradley. Vojski rabijo vse gospodarske vire ZDA za organizacijo uspešne obrambe proti vojni in za primer vojne. Pa ne samo gospodarske vire ZDA. Po istih nacinih hočejo mobilizirati in organizirati vse vojaške sile vseh prijateljev v Evropi. Kot smoter izražajo ameriški javni ljudje enotno vojsko in gospodarsko politiko vse evropske države.

Kakor je za sedaj odgovoren atlantski pakt za enotno organizacijo vojskega rezervarja, tako se je osredotočila vsa skrb za enotno organizacijo gospodarstva teh držav pri OEEC. V tem pogledu pomeni seja Sveta te organizacije v Parizu z dne 6. t. m. začetek njene nove, izredno važne faze. Zapisnica namreč stari cilj postaviti rekonvalescentna gospodarstva evropskih držav - članic po vojni na noge ter stabilizirati njihove finančne in gospodarske razmere, deloma s svojo pomočjo in v glavnem na temelju sodelovanja na gospodarskem področju in postaja v glavnem organizacija za koordiniranje in integracijo gospodarstva vseh članic za potrebe obrambe.

Korejska vojna je postavila to vprašanje na dnevni red zasedanja Sveta OEEC v Parizu mnogo prej, kakor bi se to zgodilo brez korejske vojne.

Tajništvo je sestavilo obširno spomenico, v kateri je posvečena glavna skrb preskrbi članic s surovinami z namenom, da se proizvodnja in korist obrambe potencira. Proizvodnja je treba močno dvigniti. Posebni odbori Organizacije naj v posameznih zemljah ugotovijo stanje potrebne proizvodnje in stanje surovin in o tem periodično poročajo. OEEC bo poskrbela za racionalno razdeljevanje. Za pospeševanje trgovskega prometa med članicami je potrebno nadaljna liberalizacija trgovine in sodelovanje Amerike pri nabavi surovin. Pospeševati bo treba gradnjo elektrarn.

Pri razpravi so predstavniki držav članic ponovno izrazili bojazan pred inflacijo v zvezi s tako povečano proizvodnjo in dohodki. OEEC pa ne misli spreminjati zaradi tega obsega proizvodnje, ki prihaja v poštev za oboroževanje, ampak nakazuje države, da sorazmerno skrepijo oz. opustijo investicijske načrte na drugih področjih.

V glavnem so bili sprejeti predlogi spomenice sekretariata. Liberalizacija trgovine je bila sprejeta skoraj brez ugovora.

Angleški predstavnik Gaitskell je iz skrbí za surovine na ozemljih Commonwealtha dosegel različno postopanje za evropske in izvenevropske surovine s predlogom, da se ustanovi mednarodna organizacija za razdeljevanje važnih surovin, v kolikor še ne obstoji, sicer se v evropskem tisku tudi čita, da Anglija ne vidi rada organizacij, ki nimajo sedeža v Londonu in vztraja na preferencah z dominijoni.

KRITIKA IZVAJANJA MARSHALLOVEGA PLANA V ITALIJI

Vprašanje oborožitve držav članic je stopilo na prvo mesto.

V tem stadiju reorganizacije OEEC je sedanjí šef Misije ECA v Italiji Dayton izrekel strogo obsodbo dosedanje prakse z Marshallovo pomočjo v Italiji, ki je bila brez velikopoteznosti in smelosti v investicijah za dvig proizvodnje in zaposlitve velikih mas brezposelnih delavcev. Mesto investicij za obnovo zastarele opreme velikih obratov, jih je rajši zaprla in delavce odpustila. Zlasti na jugu Italije je ostala beda, kakor je bila. V masah se gnetejo ljudje v najrevnejših stanovanjih brez sonca. Vlada se je preveč omejevala na zavarovanje proti inflaciji in je imela ambicije napraviti iz lire trdo valuto.

Brezobzirna obsodba Američanov, ki je sodelovali pri misiji ECA v Italiji

od njene ustanovitve, je odjeknila v vrstah italijanske vlade in javnosti kakor grom. Vseh, ki izkoriščajo Marshallov plan se je polastila poparjenost. Italija je s sedanjim režimom živela od Marshallove pomoči in dotoka drugih ameriških dobrot. Vlada se je skušala opravičiti, toda dosegla je le omiljenle oblike obsodbe, obsodba pa je vsa ostala. Italijanska vlada vidi v tej obsodbi spremembo v naklonjenosti najvažnejših prijateljev.

KRITIKA INVESTICIJ ERP V TRSTU

Tudi italijanski oblastniki v Trstu so prejeli te dni zelo nelaskavo oceno gospodarstva s sredstvi iz ERP in gospodarske politike sploh. Periodično poročilo ZVU v Trstu o Organizaciji za evropsko gospodarsko sodelovanje v Parizu za razdobje od aprila do julija 1950 je streslo nanje hude in opravičene očitke. 90% fonda lir so porabili za gradnjo ladij, ki jih bo odpeljala Italija, in so sicer tako nemarno vodili svoje ladjedelnice, da so izven naročil v okviru ERP priskrbeli naročilo samo za dve ladij. Zgradili so štiri, toda dve nista še prodani. Trgovski promet ubijajo z najboljšimi klienti iz starega zaledja, Jugoslavijo, Češkoslovaško, Avstrijo in celo s posestrimo Cono B. To se je vse godilo na korist Italije in za zadoščanje njenih oddaljenih potreb, ki nimajo s Trstom najmanjše veze.

Labouristi dokončno odbili Schumanov načrt

Evropski »poola« za proizvodnjo premoga in železa je bil v začetku kakor je znano, namenjen za vse zapadnoevropske države. Do zdaj še ni popolnoma jasno, ali se bo ta načrt sploh uresničil. Zatrjuje se, da je načelno sicer že doseženo soglasje, vendar pa vlada še v mnogih podrobnostih nesporazumu. Vsekakor je ta zamisel postala mnogo manj važna in težje izvedljiva, odkar jo je Anglija dokončno odklonila. Ako bi bila izvedljiva in vsem udeležnim državam koristna, bi jo praktični Angleži gotovo ne bili zavrgli.

V poročilu, ki ga je sestavil za svojo vlado, predlaga načelnik francoske delegacije pri posvetovalnih za »poola« Jean Monnet, nekako meddržavno ali naddržavno miniaturno vlado samo za zadeve »poola« za premog in železo. Izvršilni oddelek te vlade naj bi bil nekaka »višja oblast«, sestavljena iz 6-9 članov, ki bi jih morale vlade v »poolu združenih držav« soglasno imenovati. Po imenovanju pa člani te »višje oblasti« ne bodo odgovorni za svoje delo vladam, ki so jih imenovale, in sploh nikomur. »Višja oblast« bo sicer stal ob strani nekega odbora, sestavljen iz predstavnikov strokovnih organizacij in potrošnikov, ki bo pa imel le posvetovalen glas; tudi nekaj »parlamentarizma« 30-80-ih poslancev, izvoljenih v parlamentih »pooliranih držav«, naj bi imela ta »madržava«. Ta parlament nad parlamenta bo proučeval vsakoletna poročila »višje oblasti« in nadzoroval njeno delo. Ni pa jasno, čemu naj bi služilo to proučevanje in nadzorovanje, ako »višja oblast« ne bo odgovorna niti pred tem parlamentom. Razen tega bodo tudi ministri »pooliranih držav« pošiljali svoje zastopnike v Svet delegatov, ki bo dodeljen »višji oblasti«. Jean Monnet se doslej še ni odločil, kakšno nagubo naj bi dal tem ministrskim delegatom. Končno je treba omeniti še naddržavni Tribunal, ki bo seveda nedvisen tudi od nedvisne »višje oblasti«.

Cene proizvodov, torej premoga in železa, ne bodo za vse združene države enake in »višja oblast« bo skrbela za to, da se med njimi ne bo ovirala

svobodna konkurenca. To pa je zares precej težko razumljiva zadeva, ako se pomisli, da je glavni namen vseh kartelov ali trustov ali poolov, kakor se imenujejo take gospodarske združitve, predvsem ta, da se s pomočjo obveznih enotnih cen zadavi konkurenca.

Na kongresu labouristične stranke v Margatu je bil dokončno odbit Schumanov načrt za ustanovitev mednarodnega »poola« za proizvodnjo in razdelitev premoga in železa. Kongres je v celoti odobril ravnanje angleške vlade. Tako odločen nastop labouristov je iznenadil Angleže, tako da je celo liberalni list »Manchester Guardian« ugotovil, da predstavlja tako kategorično zavračanje Schumanovega načrta »tajnost«. Anketa »Evropskega gibanja« je ugotovila, da so narodi bolj razpoloženi za sodelovanje kakor vlade. Glede Velike Britanije izraža mnenje, da se stališče labouristov prav nič ne razlikuje od stališča konservativcev.

Na kongresu je Dalton vnovič ostro kritiziral Schumanov načrt ob burnem ploskanju udeležencev. Resolucija, ki je bila soglasno sprejeta na kongresu, odklanja in načelno ustanovitve »mednarodne oblasti«. Za pogoj združenja težke industrije v Evropi postavlja najprej podpiranje industrije v posameznih državah.

V zvezi z resolucijo so predstavniki vlade izjavili, da je Anglija kljub načelnemu nasprotovanju Schumanovega načrta pripravljena na žrte glede gospodarskega in vojaškega sodelovanja.

Zaposlitev v Angliji

Skupno število zaposlenih delavcev je na Angleskem v avgustu naraslo na 23.334.000. Število brezposelnih se je v avgustu zaradi sezonskih prilik kljub temu povečalo; v juliju je bilo število brezposelnih 272.000, v avgustu pa 288.300. Ta številka predstavlja 1,4% delovne sile, ki je zavarovana po določbah o socialnem skrbstvu.

IZKOP BAKRENE RUDE na Solno-graškem v Avstriji je dosegel v mesecu septembru 6.808 ton (avgusta 5.333 ton).

Po gospodarski priključitvi Posarja k Franciji

vzorci, modeli) zato prav posebno značilno osvetljujejo razmerja med temi državami in tvorijo pravzaprav jedro in osnovo njih ekonomskih odnosov sploh.

Omenjena francosko-posarska pogodba je zato prav posebno zanimiva. S to konvencijo sta obe vladi sklenili zakonsko unijo glede vsega, kar se nanaša na patente, vzorce, modele, tovarniške in trgovske zige, neojamno konkurenco, proizvodne tajnosti, glede oprekanja nepravilne provenience blaga in podobno.

Ta združitev zakonodaje je pa taka, da je z uveljavitvijo pogodbe pričela veljati v Posarju celokupna francoska zakonodaja ob istočasnem prenehanju dotedanje (nemške) zakonodaje glede vseh navedenih poročil. V konvenciji pa je še posebej določeno, da se šteje Posarje za priključeno k Franciji — glede vseh preteklih in bodočih mednarodnih konvencij, ki jih je ali bo podpisala Francija glede režima zaštite industrijske svojine. Izrečno sta omenjeni v tej zvezi konvencija Pariske unije za zaščito industrijske svojine iz leta 1883, ki zajema 38 držav članic vsega sveta, med njimi vse najmočnejše industrijske države, z njenimi poznejšimi revizijami; nadalje madridski aranžman iz leta 1891 s poznejšimi revizijami, ki ustanavlja ožjo unijo z 18 državami (1. jan. 1947) o mednarodnem registranju za vse dvostranske pogodbe, ki jih je ali bo sklenila Francija s posameznimi državami.

Treba se je zavedati ogromnega gospodarskega pomena Posarja, njegove razvite in moderne industrije, da lahko dojamemo vse pomen navedene konvencije, s katero je postalo Posarje francoska provinca, če že ne politično, gospodarsko pa docela. Kolikor niso že splošna določila dogovora dovolj pripriljiva in zadostna, vsebuje konvencija še posamezna, konkretna mesta, ki ji dajejo še bolj značaj ostrega diktata francoskega kapitala.

Tako velja n. pr. Posarje raztegnjena francoska zakonodaja in zaštita industrijske svojine le za domačine iz Posarje in tuje državljanke iz nesovražnih držav ter podjetja s sedežem v Posarju, toda zopet le, če so njihovi

MINISTER LOMBARDO O TRGOVINI Z JUGOSLAVIJO

Dva tuja ministra v Zagrebu

Dne 7. oktobra je prisel v Zagreb na obisk mednarodnega velesejma italijanski trgovinski minister g. I. Matteo Lombardo s svojo soprogo. Italijanskega gosta sta sprejela na postaji pomočnik ministra za izvoz in uvoz LR Hrvatske Santrič in šef protokola ministrstva za zunanjo trgovino Dragan Tošić.

Minister si je ogledal velesejem. V tej zvezi je dal posebno izjavo. Prisotnost italijanskega ministra za zunanjo trgovino, je dejal, je najboljši dokaz zanimanja, s katerim italijanski uradni krogi sledijo razvoju jugoslovansko-italijanskih trgovinskih odnosov. Minister je naglasil, da daje velesejem lepo priložnost za vzpostavitev konkretnih gospodarskih stikov med obema državama. Dodal je, da bi morala biti italijanska udeležba na velesejmu še popolnejša, da bi se na ta način Jugoslavlani lahko bolje seznanili z izdelki, ki jih lahko nudi italijanski izvoz. Govorec o glavnih proizvodih, ki so predmet trgovinske izmenjave med obema državama, je Ivan Matteo Lombardo poudaril, da se Italija zanima zlasti za jugoslovanski les, rude in živilske izdelke; sama pa razpolaga za izvoz s kemičnimi, elektrotehničnimi, tekstilnimi in drugimi izdelki. V zaključku je poudaril, da se jugoslovansko in italijansko gospodarstvo dopolnjujeta in izrazil željo, da bi v bližnji bodočnosti Jugoslavija zopet zavzela položaj prvega dobavitelja živil na italijanskem trgu.

TRZASKA AGENCIJA »ASTRA« poroča iz Rima, da ni položaj italijansko-jugoslovanskega kliringa ugoden. Posebno neaktiven je ostal sporazum glede ribolova na Jadranu (v jugoslovanskih teritorialnih vodah). Vse dražbe ki jih je razpisala italijanska vlada glede oddaje ribolova, so propadle zaradi visokih stroškov za nabavo dovoljenja. Kakor znano se je italijanska vlada obvezala, da bo plačala Jugoslaviji 750 milijonov lir odškodnine za lov v jugoslovanskih vodah. Glede na višino te odškodnine bi posamezna dovoljenja stala italijanske ribiše okoli 3,5 milijona lir.

TUDI AVSTRIJSKI MINISTER V ZAGREBU

V spremstvu pokrajinskega guvernerja za Stajersko Krainerja in večjega višjega uradnika zveznega ministrstva za trgovino Krišcha je prisel v Zagreb avstrijski minister za zunanjo trgovino dr. Kolb. Obiskal je zagrebški velesejem. Avstrijskega ministra sta spremljala Stjepan Spivalo, minister uvoza in izvoza LR Hrvatske, in minister uvoza in izvoza LR Slovenije Vi-potnik.

»ASTRA« poroča iz Zagreba, da je prišlo ob obisku avstrijskega ministra za trgovino do razgovorov glede usmeritve avstrijskega tranzita čez Reko. Jugoslavlani so menda ponudili Avstriji zelo ugodne tarife, da bi privabili čimveč avstrijskega prometa na Reko in na jugoslovansko trgovinsko mornarico. Sicer si Jugoslavija s posredovanjem dunajskega urada Oesterreichisches Seefrachtenkontor prizadeva, da bi privabila čimveč avstrijskega prometa.

Dunajski strokovni tisk zlasti poudarja, da je reška luka popolnoma obnovljena in da lahko odpravi mnogo prometa. Prevoz na ladjah Jugoslovanske linijske plovbe poravnajo Avstrijci lahko v avstrijskih šilingih z obremenitvijo jugoslovansko-avstrijskega kliringa. Reko veže s svetovnimi pristanišči poleg ladjevja Jugoslovanske plovbe še 12 tujih prog. Dunajska prometna revija »Verkehr« ugotavlja, da so pristaniške pristojbine na Reki nižje kakor v Trstu. Prav tako so prevoznine na jugoslovanskih ladjah nižje kakor na ladjah iz Trsta.

Izjava italijanskega ministra

Italijanski minister za zunanjo trgovino, Lombardo, se je dne 9. t. m. povrnil iz Zagreba v Rim, kjer je poročal min. predsedniku De Gasperiju o svojih razgovorih z maršalom Titom o priliki, ko si je Lombardo ogledal zagrebški velesejem. Minister za zunanjo trgovino je izjavil, da želi jugoslovanska vlada povečati izmenjavo blaga z Italijo. Predvsem potrebuje Jugoslavija več italijanskih mehaničnih izdelkov, poleg tega pa tudi več dokončnih industrijskih izdelkov. Dozdej je prispele v Jugoslavijo komaj 130 poljedelskih traktorjev iz tovarne Ansaldo. Takih traktorjev pa rabi Jugoslavija mnogo več, da pomnoži svojo poljedelsko proizvodnjo in s tem tudi izvoz poljedelskih pridelkov; nato bi mogla upoštevati večjo množino industrijskih proizvodov in drugega potrebnega blaga.

Do zdaj je uvoz iz Italije oviran zaradi prepričanja jugoslovanskega izvoza-v isto državo. Zaradi slabe letine ni bilo mogoče izvoziti toliko kornov, kolikor je bilo dogovorjeno; glede surovin pa je morala Jugoslavija izpolniti svoje obveze nasproti drugim državam. Edina možnost, da se pomnoži italijanski izvoz v Jugoslavijo bi bil za sedaj ta, da Italija udeleži že sključen pogodbo z Jugoslavijo glede ribolova, kar bi prineslo poslednjih 750 milijonov lir. S temi bi Jugoslavija nakupila v Italiji potrebno blago.

Tovarna montažnih hiš

V začetku letošnjega leta je v Zavidovičih v Bosni začela obratovati tovarna lesenih montažnih hiš. Sestavni deli sten so po 3,65 m dolgi in 1 m široki. Izdelujejo jih iz lesne volne in cimenta. V začetku obratovanja so naredili na dan sestavne dele le za polovico ali največ 3/4 zložitve stavbe. V naslednjih mesecih je organizacija dela napredovala tako, da bodo kmalu prišli na dograditev 2 hiš na dan. Računajo, da bodo prihodnje leto naredili že 1000 montažnih hiš.

Vsaka hiša ima po dve družinski dvosobni stanovanji z manjšo predsobo, kuhinjo, kopalnico ter dvoranico v podstrešju. Nove montažne hiše ne zaostajajo za dobrimi zidanimi hišami, ker so dobro zavarovane pred vlago, pozimi so celo toplejše od navadnih hiš, poleti pa hladnejše. Stene so ometane kakor pri zidanih hišah. Sama hiša brez temeljev stane 170.000 din, torej 85.000 din dvosobno stanovanje. Sešema se bo ta cena, kakor računajo še znižala.

NEMSKA PRISTANIŠKA NA ZAPADU

so povišala pristaniške pristojbine za 15%. Povišek velja za vsa pristanišča v Zahodni Nemčiji. Plače nemških pristaniških delavcev so bile v tej zvezi povišane.

naše mnenje

Tržaška kongresna industrija

Kakor v nadomestilo za turistično industrijo, ki jo imajo n. pr. Benetke in druga za to primerna mesta, so nas osrečili zadnja leta s kongresno industrijo. Trst je postal nekako kongresno mesto za razne italijanske korporacije. Drugi za drugim se vrstijo ti kongresi Kdo naj jih vse našteje? Bi li so tukaj zdravniki, na velesejmu je bil kongres komercialistov, za njim še drugi dva: kongres izvršnega odbora Zveze italijanskih industrijev in zadnji — vsaj za sedaj — kongres pomorskih agentov. Na kolektarju tržaškega župana Bartolija so gotovo še drugi.

Denarja ne prinašajo mnogo ti kongresniki v naše mesto, pač pa obilico govorov, polnih prisrčnih pozdravov, voščil in lepih obljub. V tem pogledu se je prav posebno izkazal kongres industrijev. Z gospodarskega vidika je bil zanimiv govor predsednika tržaških industrijev dr. Dorina. Ta nam je povedal, da je Trst delavno žarišče jadranske italijanstva, kakor da bi bilo italijanstvo glavni proizvod naše industrije. Dodal je, da je naše mesto po pomenu Avstrije doželo težko gospodarsko krizo; ta je seveda bila naravna posledica zgube obsevnega zaledja. Dr. Dorina je še poudaril, da je Trstu pritekala na pomoč Italija z industrializacijo. Kakor da bi nas 25-letna skušnjava z Italijo ne bila dovolj poučila o posledicah gospodarske podreditve Rimu, nam dr. Dorina svetuje, naj vključimo svoj produktivni aparat v italijansko gospodarstvo. Tako bi odpravili hudo brezposelnost. Kakor da nima Italija že sama pol-druge milijon brezposelnih!

Sueški prekop - zlata jama

Lahko rečemo, da je Sueški prekop najzgodnejša morska pot na svetu. Suedz je za delničarje družbe, ki upravlja prekop, prava zlata jama. 171 metrov dolgi prekop, ki spaja Sredozemsko z Rdečim morjem, je last družbe »Compagnie Universelle du Canal Maritime de Suez«, ki spada med največje stebre francoskega vpliva na Srednjem vzhodu. Ta družba predstavlja redek primer zasebne spekulacije. Pogaja se s tujimi državami kakor suverena organizacija. Njeno delovanje je zasnovano na koncesiji, ki jo je dobil Ferdinand Lesseps od egiptskega podkralja Mohameda Saïda za dobo 99 let, to se pravi, da ta koncesija izteče 1968. leta. Kaj bo potem s tem prekopom, je za danes še veliko vprašanje. Čeprav je to podjetje pravno registrirano kot egiptska delniška družba, je v resnici tržno francosko. Prekop so zgradili francoski inženirji s pretežno francoskim kapitalom. Več kot polovica delnic je v privatnih rokah Francozov. Nadzorni odbor je kozmopolitskega sestava; od 32 članov nadzornega sveta je 18 Francozov, 10 Angličanov, 2 Egipčani, 1 Holanec in 1 Američan. Glavni sedež nadzornega odbora je v Rue d'Astorg v Parizu. V predsedstvu družbe so bile vedno vodilne osebe iz paroplovstva, banke, trgovskih koncernov, ki so zainteresirani na Srednjem vzhodu. Edno Lesseps in njegov naslednik, neki posestnik iz Srednje Francije, delata v tem pogledu izjemno. Po mrti Lessepsa (leta 1894), ki je bil prvi predsednik, ima danes podjetje komaj petega predsednika François Charlesa Rouxa, bivšega francoskega poslanika pri Vatikani. Smernice, ki naj ustrezijo sedobi poslovnih politiki, postavlja poseben odbor, ki zaseda vsaki ponedeljek ob 11. uri v prostorih družbe v Parizu. Zasedanje izvršilnega odbora, ki sestoji iz 9 članov (7 Francozov in 2 Angličanov) in se sestane vsak mesec, je pogosto pozornica ostrih nasprotij in žoenih borb. Navadno gre le za vprašanje izpremembe odnosov do Egipčanov.

Po današnjem borznem tečaju se cenilna vrednost koncesije na 270 milijonov dolarjev. Kdor bi jo pridobil za to vsoto, bi lahko do njenega izteka povojno investirani kapital. V minulosti vrednost delnic je bila tedaj 250 zlatih frankov — okoli 50 dolarjev, danes je pa 110.000 frankov, t. j. okrog 355 dolarjev; kljub temu pa je delnice težko nabaviti. Razen britanske vlade, ki ima 43,75% delnic, večina delničarjev poseduje le 2 do 3 delnice.

Leta 1947 je imela družba 31 milijonov dolarjev dohodkov, dočim so znašali državni stroški le 12 milijonov dolarjev. Iz čistega dobička se je izplačala dividenda 16,50 dol. za vsako delnico. Nekako paraokson zveni, da ima britanska vlada skoraj polovico delnic, ko so se vendar Angličje 12 let trdovratno protivilni nadržali za gradnjo prekopa, češ da bi skrajšanje poti ogrozilo njihove interese v Indiji. Sprito takšnega stališča si je tedanja viktorska Anglija prizadevala, da bi minirala pot, udu za gradnjo prekopa z avtomobilskim pristankom in grozjenji. Kljub temu je pionirski polet Lessepsa premagal vse te ovire.

Une 11. novembra 1869 je bila uradna otvoritev prekopa, za katerega so potrebovali 14 milijonov dolarjev. Ko je janta »Angle« z velikim pionirom in cesaricu Eugenio optula v prekop, jo je spremljalo 66 tisoč ljudi, na katerih so se okrcale kakrat najznamenitejše osebe. Tedaj je bilo vsakomur jasno, da je Anglija izgubila bitko.

Kmalu je tri četrtine vsega prometa pluto po Uman Jackom in angleški pomorski kapitan so se ogorčeno prepirali zaradi kanalske pristojnine z aruzbo, na katero njihova država ni imela nikakršnega vpliva.

Te razmere so vzpodbudile leta 1875 tedanjskega ministrskega predsednika Disraelia, da je pripravil pravi udar na Suez. Zvezel je namreč, da namizirava zapletljivi Keay Egipta priloži svoj paket uenitve (1875-76). Disraeli je izposodil od Rothschilda potrebne 4 milijone funtov sterlingov in je brez predhodnega odobrenja parlamenta in protustavno češ noč izvesti kupčijo. To je bil vsekarer sijajen posel, kajti uanjska vrednost presega 20 milijonov funtov sterlingov in dividenda je v zadnjih letih prsegala za 20% kupno vrednost.

Otvoritev prekopa spada v razdobje prehoda plovice od jadra na paro, splosne industrializacije in povečanja potrebe po čezmorskih surovinah. Po poti Liverpool — Bombay, ki je za 4457 milj (43%) krajša kot riskirno potovanje okrog Rta Dobre nade, je približal prekop Evropi proizvođa Indije in Vzhodne Azije in sicer: žito, kopro, čaj, juto, rude, kavič in razne začimbe. Za zapadno Evropo pa pomeni prekop odlično pot za izvoz strojev, tekstila, cementa, papirja in drugih konzumnih dobrin.

Prvo leto je šlo skozi prekop 486, leta 1947 pa celo 5972 ladij. Plovne pristojbine so danes tako visoke, da jih trgovina kolikor toliko še prenasa. Za prehod 1 tone tovora se plača 1,60 dolarja; za prazne ladje polovica. Kakor za tovor se plača tudi za vsakega potnika 1,60 dol. Pri vsem tem je pa ta tarifa še vendar privlačna za redno linijsko vožnjo v Indijo in Srednji vzhod; za Avstralijo je pa prihranek tako majhen, da se poslužujejo nekateri družbe stare poti okoli Rta Dobre nade, ki ne zahteva nikakršnih formalnosti.

Carigradska konvencija (leta 1888) določa, da je kanal odprt za vsakogar; torej za trgovske in vojne ladje brez razlike glede zastave. Ko je leta 1905 uporabila to pot ruska »Vostočna flota« zoper Japonsko, je podjetje inkasiralo prevoznino po normalni tarifi. Tudi Mussolini je moral leta 1935 za prevoz svojih vojakov proti Abesiniji položiti; tranzitno takso za 319 tisoč težko oboroženih potnikov. Anglija ni mogla preprečiti ali kakor koli ovirati prevoza v teh dveh primerih.

Čas svetovnih vojn je bil za kanalsko podjetje težko razdobje, zlasti za časa druge svetovne vojne. 64-krat so bile naprave bombardirane po nemških letalcih, ki so tudi posejali na ne. Potopljenih je bilo 27 ladij in prekop je bil 76 dni popolnoma paraliziran.

ran. Leta 1940, 1941 in 1942 dividend sploh ni bilo. Ko je bila končno zadnja mina odstranjena in je preplul prekop zadnji transport čet, so bile razmere žalostne: v Indiji je vladala lakota, plantaže gume v malajskem otočju so bile opustošene, v holandski Indiji sta razsajala vojna in upor. In zopet je Azija dala novi dolarski blagoslov. Leta 1947 je začelo vkrčevanje mineralnega olja in 61% neto-tonaže je bilo namenjeno za Evropo. Petrolejske ladje redno prihajajo in odhajajo ter povprečno prinašajo 20 tisoč dolarjev dohodkov za prehod vsake ladje. Seveda ti obcutni izdatki niso prijetni za Arabian-American Oil Company. Zaradi tega je to podjetje pričelo polagati petrolejski vod (pipe line). Februarja 1948 so položili v pesek 1,5 km od 1700 km dolgega voda, ki se bo izognil Sueškemu prekopu. Toda tudi to ne bo spravilo kanalskega podjetja v hiralnico. Če se bodo načrti uresničili, bo Arabian-American Oil Company proizvođa leta 1951 že dvakrat toliko kolikor zmore ta petrolejski vod. Vsekakor za kanalsko podjetje še ne bje huda ura.

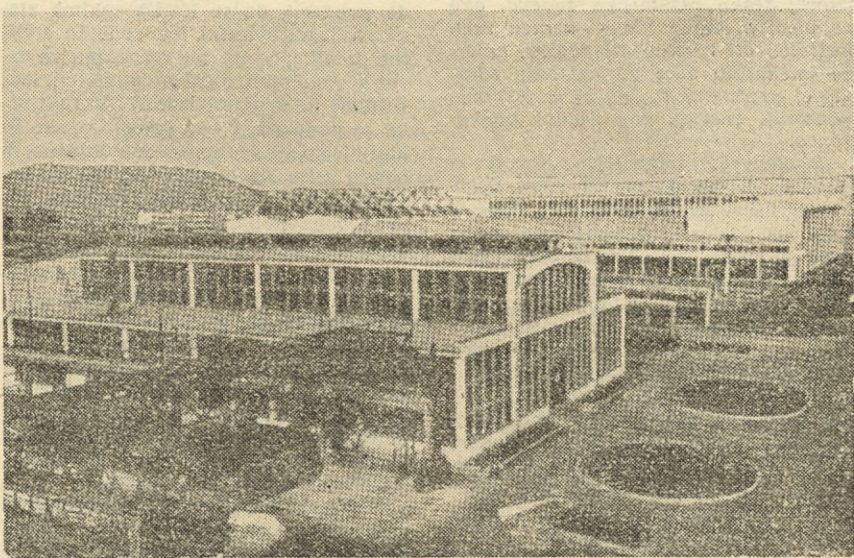
Sueški prekop je prinesel Egipčanom več prokletstva kot blagoslova.

Današnji položaj je le ostarek iz ponizujoče preteklosti, ko so z Egiptom ravnali kot s kolonijo, tako da je bil primoran dovoliti tujim državam marsikatero prednost. Danes seveda tega ni več. Obstoji še pravica uprave prekopa, ki je pretežno v tujih rokah, družba in pravica tujih čet, da ga stražijo. Egipt je sedaj suverena država, ki take stvari le nerada trpi.

Kjer se tonijev ne morejo znebiti, dajejo duška Egipčani svoji togoti z vedno večjimi napadi proti kanalski družbi. Prav nevoljno se je ta odločila leta 1937 nastaviti večje število egiptskih namešencev; dva je sprejela celo v nadzorni odbor. Leta 1937 je namreč izdala egiptska vlada novo postavilo o delniških družbah, ki odreja za domača podjetja najmanj 40% ravnatelj, 75% višjih namešencev ter 50% domačih rokodelcev in pomožnih delavcev. Po časopisnih vesteh pripavlja egiptska vlada z družbo novo pogodbo, po kateri bi domače o sebi zavzemalo devet desetih upravnih in štiri petine tehničnih mest. Ni še znano, kaj se bo z družbo zgodilo leta 1968, vendar ni verjetno, da bi se koncesija obnovila. Zaradi tega je družba že začela polagoma z amortizacijo investiranega kapitala. Vsako leto potegne določeno število temeljnih delnic in izdaja v zameno užitnice, ki ne predstavljajo delnice, temveč so le izkaznica, so pravice na dividende in delež na odkupnino, ki jo bo egiptska vlada plačala po izteku koncesije leta 1968 za naprave prekopa. Od 800.000 delnic je bilo do sedaj zamenjanih za užitnice 230.000, ki kotirajo v Parizu samo za 20 točk manj kot delnice, ker obstoji upanje na visoke dividende in visoke odkupnine pri končni likvidaciji. Sinovi Faranonov si danes že prisvajajo Sueški prekop; to bo menda en mednarodni oreh več na svetu.

R. U.

INDUSTRIALIZACIJA JUGOSLAVIJE NAPREDUJE

POGLED NA »LITOSTROJ« V LJUBLJANI

NOVE VRSTE JUGOSLOVANSKEGA CEMENTA

Strokovnjaki splitske cementarne so odkrili način izdelave nove vrste cementa iz prepečenega oljnega škričja, iz katerega je še izločena nafta. Ti ostanki pri predelavi oljnih škričjev, s katerimi je Jugoslavija silno bogata, lahko služijo kot izvrstna surovina za proizvodnjo cementa, poleg tega pa je proizvodni postopek cenejši in enostavnejši.

Splitski strokovnjaki so izdelali tudi

postopek za proizvodnjo druge nove vrste najboljšega cementa tako imenovanega »sulfo-cementa«, ki bo, kakor kaže, spodbil sedanje vrste in cementa, ker je izredno odporen, njegova proizvodnja pa cenejša. Pri izdelovanju sulfo-cementa uporabljajo mešanico žlindre, mavca in cementne prepeke (vmesni proizvod cementne industrije). Ko bodo nove proizvodne naprave na mestu bo Jugoslavija ena izmed prvih držav na svetu, ki bo začela izdelovati sulfo-cement v večjem obsegu.

DENAR

Tudi funt revalviran?

Opazovalci spravljajo potovanje angleškega ministra Gaitskella, ki nadomestuje bolnega Stafforda Crippsa, v ZDA z namenom angleške vlade, da bi zopet revalutirala funt sterling. Ta želja angleške vlade je verjetno posledica revalutacije kanadskega dolarja. Anglija mora namreč kupovati mnogo surovin v Kanadi, kar bi pomenilo, da bi na podlagi sedanjega kurza morala izdati znatno količino doralske valute. O zadevi bo britanski minister razpravljal z ameriškim zakladnim ministrom Snyderjem. Vesti o revalutaciji funta sterlinga niso še uradno potrdili in jo celo zanikali, dejstvo pa je, da je vrednost britanskega denarja že precej časa v porastu na mednarodnih prostih borzah.

Revalutacija kanadskega dolarja

Kanadska vlada je sklenila odpraviti stalni kurz kanadskega dol. nasproti vernoameriškem dolarju. Doslej je kanadski dolar kvotiral stalno 9,1% manj kakor ZDA dolar. Kanadski dolar bo imel zaradi tega na svetovnih borzah svobodno kvotacijo. Računajo, da bo kanadski denar kmalu dosegel enakovrednost z ameriškim dolarjem. Z revalutacijo namerava Kanada med drugim privabiti čim več tujega kapitala.

Oživitve italijansko-madžarske izmenjave

Mešana trgovinska komisija za blagovno izmenjavo med Italijo in Madžarsko je sporazumno določila nove kontingente blaga, ki jih bosta izmenjali Italija in Madžarska. Med drugim lahko italijanske carinarnice dovolijo neposredno uvoz naslednjega madžarskega blaga: živino za kakol 3.000 glav, zaklano perutnino 800 ton, zaklana teleta 400 ton, jacea 2.600 ton. Na isti način bodo lahko italijanski uvozniki uvozili naslednje blago, za katero pa je potrebno ministrsko dovoljenje: prašiče 3.000 glav, divjačine za 15 milijonov lir.

Italijanski izvoz predvideva naslednje dodatne količine blaga: vlakna 850 ton, barvila za 35 milijonov lir, rajon 220 ton; z ministrskim dovoljenjem bodo lahko iz Italije izvažali: kemične proizvode za 30 milijonov lir, žveplovo kislino 5.000 ton, ferocilij 90% za 10 milijonov lir, cinjene pločevine za 25 milijonov lir, električni materiali za 15 milijonov, kamione za 200 milijonov lir, nadomestne avtomobilske kose pa za 140 milijonov lir.

Zapeljiva špekulacija

Casopisi, ki branijo koristi velikih italijanskih borznih spekulantov, tožijo, da vlada sedaj na italijanskih borzah premalo zanimanja za spekulativne papirje.

Ti dobički se stekajo navadno v žepu velikih, medtem ko odpadajo izgube večinom na male spekulante.

Tudi med našim ljudstvom niso redki slučaj, da so mali varčevalci, predvsem obrtniki in mali trgovci zapravili svoje skromne prihranke z borznimi spekulacijami. Da bi zaokrožili in povečali svoje s trudom pridobljene prihranke, so se dali ob borznih mešetarjev premetosti, da so nakupili vrednostne papirje, ki so kasneje na vrednosti izgubili. Na ta način so prišli ob svoj denar.

Veliki borzni spekulanti, ki vodijo za kulisami vzpone in padce borznih tečajev, vedo prav dobro, kdaj pojdejo cene določenih spekulantskih vrednostnih papirjev navzgor ali navzdol, ker vodijo sami gibanje borznih tečajev. Tako prodajajo vrednostne papirje za drag denar, ko se tečaji bližajo vrhuncu, a ko so si napolnili žepa z denarjem, ponovno usmerjajo cene navzdol. Padanje tečajev se nadaljuje do najnižje točke, včasih celo blizu ničle, ko se lastniki želijo za vsako ceno znebiti drago plačanih vrednostnih papirjev. Tedaj se veliki spekulanti ponovno pojavijo na borzah in kupujejo skoraj zastoj vse delnice. Na ta način se steka v njihove roke poleg delnic tudi kapital. Položaj, ki nastane po zaključitvi politiki viševanja in nižanja tečajev, je tale: vlepespekulanti so ponovno neomejeni gospodarji delniških podjetij, za katera so dali večino denarja, mali spekulanti pa ostanejo na koncu s praznimi žepi.

Ta, za denarne magnate donosna borzna igra, je v Italiji v zadnjih časih naletela na razne ovire, ki jih tukaj ne moremo naštevati. Industrijski krogi bi hoteli te ovire odstraniti in v ta namen priporočajo vladi razne ukrepe, ki naj bi majhne varčevalce (kakor jih oni imenujejo) privabili zopet na trg spekulativnih vrednostnih papirjev, da bi s svojimi prihranki polnili nenasiene žepa podjetnih vlepespekulantov. Ne vemo sicer kakšen uspeh bodo imela njihova prizadevanja, vsekakor pa svetujemo našim ljudem naj se ne spuščajo v opisane špekulacije, ki jim ne morejo prinesiti nič dobrega.

POVEČANI FONDI ZA TRI USTANOVE OZN

Vlada ZDA je odobrila povečanje ameriških prispevkov trem organizacijam Združenih narodov.

ZDA so povečale letni prispevek mednarodni organizaciji dela od 1.100.000 dolarjev na 1.750.000 dol., fond za zdravstveno organizacijo pa na 3.000.000 dol. letno (prej 1.920.000 dol.); prispevek za FAO (prehranjevalno in poljedelsko organizacijo) je bil povečan od 1.250.000 dol. na 2.000.000 dol. letno. Vse omenjene ustanove delujejo kakor znano pod okriljem Organizacije združenih narodov.

»VICTORY WORLD WAR III.« Ameriška vlada se bavi z načrtom, da takoj izroči v gradnjo 200 tovornih ladij po 11.000 ton, ki bodo vozile z brzino 24 milj.

NACIONALIZACIJA angleškega gospodarstva se bo nadaljevala

Minister Morrison, ki pripada k zmer-nemu krilu laburistične stranke, je na kongresu v Margate izjavil, da se vlada ne misli odpovedati podžavljenju zavarovalnih podjetij ter industriji sladkorja in cementa. Kongres je burno pozdravil to izjavo, ki je potolažila levo strankino krilo pod vodstvom ministra Bevana. Levicariji kritizirajo namreč vidno gospodarsko politiko, češ da je prepočasna v izvrševanju gospodarskih reform. Iz nadaljnjih Morrisovih izjav pa je razvidno, da vlada ne misli na takojšnjo izvršitev napovedane preobrazbe, in jo bo verjetno postavila na program šele neposredno pred prihodnjimi volitvami, da jih izkoristi za volivno propagando.

Na istem kongresu so bila soglasno odobrena načela, objavljena v brošuri »Labour ad New Society«. Brošura priporoča, naj bi vse gospodarsko močnejše države prispevale z denarnimi sredstvi za borbo proti pomanjkanju in bedi v gospodarsko zaostalih deželah, predvsem v Aziji in v Afriki.

V novi izvrševalni odbor je bil zopet izvoljen Bevan z 850.000 glasovi, poleg njega je bil izvoljen tudi pristaz zmerne struje Morrison, ki pa je dobil 100.000 glasov manj nego Bevan. Izvoljena sta bila tudi dva nova člana: Ian Mikardo in Barbara Castle, oba člana levega krila laburistične stranke v parlamentu.

Poljedelski viški v ZDA

Ameriško ministrstvo za poljedelje je objavilo, da so ZDA od januarja do 21. septembra t. l. prodale poljedelske viške v vrednosti nad 40 milijonov dolarjev, v glavnem žito, olje in konzervirano hrano.

V sporočilu je rečeno, da je zaradi dobre žetve letošnja poljedelska proizvodnja v ZDA v večini proizvodov preseгла domače potrebe. Vlada je izdala v okviru svojega programa za zadrževanje cen nalogo korporaciji za odkup kmetijskih proizvodov, naj odkupi vse viške letošnje žetve ter jih ponudi tujim državam po nizkih cenah. To blago bodo prodali samo tistim kupcem, ki niso dobili kreditov od uprave za gospodarsko sodelovanje, niti iz drugih fondov ameriške vlade.

Prodaja italijanskih ladij inozemcem

Odtujitev ladij z Italijansko zastavo je po zakoniku o plovi bi potrdjena prejšnji odobritvi prometnega ministrstva; odobritev se sme dati šele potem, ko je minil rok 60 dni, ne da bi se odtujitvi uprl kdo, ki se čuti prizadetega, ali pa potem, ko je sodišče pravomočno odbilo vlozene ugovore (čl. 156). Zakon z dne 30. 7. 1950, št. 589, je za čas do 31. 12. 1953 razširil veljavnost tega predpisa tudi na primere, ko gre za odtujitev ladijskih karavot in samih ladij, ki še ne nosijo italijanske zastave, pa so že zgrajene ali pa se še gradijo.

IZ FINSKIH PRISTANIŠČ DO CRNEGA MORJA sta Finska Angfarys in Svenska Orient Linien postavili novo progo, ki jo bosta vzdrževala parnika »Skogeland« in »Nordenland«.

jali kakor so ga ugrevali. Ko je bil ohlajen so ostrgli odvisne grebene strjene brona. Sedaj je prišel na pomoč še umetnik, ki je v zvonovino urezal pokvarjene napise in risbe.

Vsak zvon, ki ga pošljejo v popravilo v Leverkusen, pregleda glasbeni strokovnjak. Ta mož ugotovi na vsakem delu zvona z glasbenimi vilicami njegov glas. Najprvo udarja na določenem mestu zvona z prstom, da z vajenim usedom približno ugotovi ton. Zatem ugotovi z vsjo točnostjo ton zvona z glasbenimi vilicami. Sele kadar ima zvon ugodno glasbeno spričevalo lahko pride zopet v uporabo.

Uporaba letala v poljedelstvu

Nedavno so v Angliji izvedli poskus trosenja umetnih gnojil v hribovitih področjih Wallisa in s tem dokazali, da se lahko letalo koristno uporablja za gnojenje odročnih površin. Letalo so za poskus opremili tako, da je lahko nosilo 6 ton umetnih gnojil v treh posodah. Ta sistem tudi znatne prednosti. Določena gnojila je treba trositi na zemljo precej gosto in to se lahko doseže s tem, da se trosi gnojilo iz vseh treh posod istočasno. Če je treba gnojila mešati, se lahko trosi istočasno dvoje ali troje različnih gnojil.

Poskus je trajal dva dni; v tem času je letalo napravilo 8 poletov in trosilo 400 centov gnojil; prvo je trosilo fosfat, nato apno in končno apneni dušik. Tako letalo lahko napravi običajno dvanajst poletov na dan, za kar rabi 6 ur. Letalo bi torej lahko v enem letu pognojilo 72.000 ha zemeljske površine, v 1500 urah poleta. Stroški za tako gnojenje niso, kakor so izračunali, visoki; za gnojenje s fosfati so n. pr. znašali na vsak akter (4047 kv. m) 6 do 7 šilingov. Nadaljnja velika prednost je tudi v tem, da zadostuje za vzlet »Bristol Freighterja«, t. j. letala, ki so ga preizkusili, 900 m dolgo vzletišče; gnojila pa lahko trosi pilot sam.

NOVO LOSILO ZA LADIJSKI KROV

Neka britanska tovarna proizvađa novo loščilo za ladijski krov, ki med drugim tudi prepreči polzkost. Loščilo, znano pod imenom »P. 2«, se uporablja kot naveden oplesk in je tudi prepojeeno z nevnitljivo snovjo.

M. P.

AGENCIJA DEMOKRATICNEGA INOZEMSKEGA TISKA V LJUBLJANI
Ni opozarja vse naročnike tržiškega tiska (Primorski dnevnik, Ljudski tednik, Glas mladih, Gospodarstvo, Razglednik in Soča), da mora biti naročnina poravnana najkasneje do 1. oktobra 1950 za leto 1950.

Kdor ne bo do tega dne naročnine poravnal, mu bomo pošiljanje lista ustavili.

Pisarna ADIT
Ljubljana, Tyrseva 34.

ČESKOSLOVASKA ZUNANJA TRGOVINA V AVGUSTU

Letošnjega avgusta je Čehoslovaška uvozila iz inozemstva blaga v vrednosti 2.958 milijonov Kčs in istočasno izvozila blaga za 2.363 milijonov Kčs. Od začetka leta do konca avgusta t. l. je čehoslovaški uvoz znašal 22.879 milijonov Kčs, izvoz pa 22.808 milijonov Kčs. Tako je trgovinska bilanca pasivna za 71 milijonov Kčs, medtem ko je bila trgovinska bilanca za isto obdobje lanskega leta pasivna za 1.332 milijone Kčs.

BEG EVROPSKEGA KAPITALA V JUZNO AMERIKO. Po izbruhu korejskega spopada je bilo iz Evrope prenesenih okoli 300-400 milijonov dolarjev v Urugvaj. Urugvaj je po drugi vojni postal »Svica za zapadno poloblo«. Dotok evropskega kapitala v Urugvaj je okrepil domačo valuto, ki je poskočila od 2,80 peza za dolar.

Socialni ZTRINKI

Jugoslovansko strokovno delavstvo

Pravkar je v Jugoslaviji izšla odredba, s katero so odpravili vse nejasnosti, ki so doslej ovirale usposabljanje delavcev, neposredno pa vsjo proizvodnjo. Uredba predpisuje predvsem, naslove delavcev po njihovem strokovnem znanju. Po stopnji usposobljenosti bodo imeli delavci naslednje naslove: 1) pomožni delavec; 2) napol priučeni delavec; 3) učeni delavec; 4) izučeni delavec; 5) samostojni delavec; 6) specialist (strokovnjak); 7) višji specialist; 8) mojster; 9) večkratni mojster. Z učenjem pri praktičnem delu si delavec more pridobiti sleherni naslov, za kar pa je potrebna določena doba (staž), ki gre od 3 mesecev do 4 let. Za naslov specialista ali mojstra morejo delavci pridobiti tudi strokovno izobrazbo v šolah; za izučenega delavca je potreben obisk nižjih strokovnih šol. Predpisi nove uredbe veljajo samo za delavce zaposlene v industriji, kajti za obrtniške delavce veljajo še vedno predpisi splošnega zakona o obrtništvu.

Stavka v Avstriji

Povišanja cen osnovnih živil, ki jih avstrijska vlada odredila s 1. oktobrom, je avstrijska vlada odredila s 1. oktobrom je povzročilo val nezadovoljstva med avstrijskim prebivalstvom. Cene so se zvišale do 30%, medtem ko so se plače namešencev zvišale le za 10%. Med drugim so bile določene naslednje nove cene v šilingih za kg: rž 1,10; pšenica 1,35; koruza 0,90; kruh 2,40; boljša moka 2,98; pšenični otrobi 0,54; sladkor »kristal« 5,50.

NARASCANJE DRAGINE NA ZAPADU

Na temelju uradnih ameriških podatkov so realne mezde ameriških delavcev padle od leta 1944 za 28%, pri čemer so dobički kapitalistov, ki so leta 1939 po odbitku davkov znašali 5 milijard dolarjev in leta 1949, čeprav je kriza že bistveno znižala proizvodnjo, so znašali 17,3 milijarde dolarjev. Drugače ni tudi v ostalih zapadnih državah. Mednarodni urad dela je na koncu marca objavil poročilo, da so v primerjavi s prejšnjim letom v 23 državah narasli stroški za življenjske potrebe. V Angliji se je zaradi devalvacije povečala draginja, znižale so se realne mezde. V Franciji so cene v primerjavi z letom 1938 narasle za 40-krat, mezde pa komaj za 9-krat.

MED VOJNO SE JE ZMANJŠALO ŠTEVILU BOLENIH SVINCEV

V rudnikih svinca in v tovarnah, ki obdelujejo svinco so prišli do zanimivega zaključka, da se je v letih med 1940 in 1946 izredno zmanjšalo število zastrupljenih s svincom. Lahko rečemo, da v teh letih resnih zastrupljenj sploh ni bilo. Svinco je namreč kovina, ki zelo škodi človeškemu organizmu. Za to poklicno boleznijo obole osebe, ki imajo posel s svincom kot so rudarji, svinčnih rudnikov, delavci v čistilnicah svinca ter tiskarji. Vsekakor je ta pojav zmanjšanja obolenj s svincom med vojno zelo zanimiv. Predvsem zato, ker je bilo v takih podjetjih zaposlenih mnogo neizvežanih oseb, ki niso poznale nevarnosti svinca. V vojnih letih tudi ni bilo na razpolago dovolj mleka, ki ga morajo uživati oni, ki so zaposleni v takih obratih. Mnogi sklepajo, da se je zmanjšalo število obolenj s svincom predvsem zato, ker je bila vojna hrana revna z maščobami.

KNJIGE in Revije

Prejeli smo tretjo letošnjo številko bogatejšega gospodarskega obzornika »Ekonoma« s sledečo vsebino: I. članek: dr. Nikola Balog — Vprašanja glede reorganizacije zveznih in republiških gospodarsko-upravnih organov. Ljubisav Marković — Vprašanja o programu gospodarske politike. Vladislav Milenković — O vprašanju gospodarskih odnosov med ZSSR in njej podrejenih držav. Milan Mihajlović — Nove odredbe v področju prodaje in cen blaga široke potrošnje. II. Gospodarski pregled: Poročila zvezne planske komisije o izvršitvi plana za prvo polletje 1950 let. R. O. — Peta generalna konferenca. Oskar Levi — Evropska plačilna unija. III. Objave in ocene: »Ekonoma« pregled, časopis Drustva ekonomista Hrvatske, Zagreb, let. I št. 1. Bogdan Pilić — »Finansijske narodne republike Bugarske« od Ivana Piperova, izdanje finančnega instituta pri finančnem ministrstvu FLRJ, Beograd 1950. IV. Gospodarska kronika FLRJ. V. Biografija. Navedene so knjige in brošure naslednjih avtorjev: Josip Broz Tito, Miša Pijade, Boris Kidrič, Fridrih Engels, V. J. Lenin, G. V. Plehanov, Svetozar Marković, Dimitrije Tucović, Slavoljub Popović, Veljko Vlahović, Boris Zihrl, dr. Mio Mirković.

vestnik SLOV. GOSPODARSKEGA ZDRUŽENJA

Odprava trgovskih varscin

V smislu kr. zak. odloka št. 21/4 so morali vsi oni, ki so že izvrševali trgovino na uročno ali na deveto kakor tudi oni, ki so zaprosili za obrtno dovoljenje (licenco) za izvrševanje trgovine, položaj pri blagajni za vloge in posojila varscin (kavcijo).

Ukaz št. 182 z dne 20. septembra 1950 je to dolžnost odpravil ter naložil blagajni za depozite in posojila, da vse že položene kavcije povrne. Prizadeve osebe morajo zahtevati povrnitev v roku enega leta t. j. do 30. septembra 1951. Prošnjo na prostem papirju naj naslovijo na blagajno za depozite in posojila; prošnji treba priložiti odobritev (nula osta) upravne ustanove in občinskega urada za izterjevanje neposrednih davkov. Po preteku roka 1 leta zapadejo položene varscine v prida države.

V 3. členu tega ukaza pa je predvideno, da sme blagajna, za depozite in posojila poveriti sprejemanje prošnji za povrnitev kavcij in vnovčenje skupnih plačilnih nalogov kakor drugi plačilni ustanovi. V kolikor se bo blagajna za depozite in posojila tega poslužila bo izdan poseben ukaz.

Pozivamo vse člane, da se za vse informacije in nasvete v tem pogledu kakor tudi za sestavo prošnje za povrnitev kavcij obrnejo na tajništvo SGZ.

Določbe o obrtnih dovoljenjih

Kr. zak. odlok z dne 16. decembra 1928 št. 2174, ki ureja vprašanje izdajanja obrtnih dovoljenj (licenc), ni predvideval roka, v katerem mora občina izdati o prošnji za obrtno dovoljenje odločbo. Dogajalo se je zaradi tega, da so prošnje ležale po leto in več nerešene. Da se tej pomankljivosti zadevnih predpisov odpravimo, je ZVU z ukazom št. 184 z dne 21. septembra 1950 določila, da mora občina izdati odločbo o prošnjah za obrtno dovoljenje v roku 3 mesecev od dneva, ko je prošnja prešla. Če pa je za rešitev prošnje potrebno predhodno mnenje tehničnih ali zdravstvenih uradov in ni pričakovati, da bo mogoče izdati odločbo v tem roku, sme občina izdati odločbo 3 mesece začasno ali pogojno dovoljenje. Odločba mora biti vročena prosilcu v 15 dneh po občinskem vročevanju.

Ce je bila prošnja odklonjena ter je bil vložen priziv na conski upravni odbor, mora občina predložiti spis conskemu upravnemu odboru v 15 dneh od dneva, ko odbor to zahteva.

NOVA TARIFA UVOZNIH CARIN

Z ukazom št. 176 z dne 19. septembra 1950 je bila tudi na področje anglo-ameriške cone Svobodnega tržaškega ozemlja raztegnjena nova tarifa uvoznih carin uveljavljena v italijanski republiki z odlokom preds. rep. z dne 7. julija 1950 št. 442. V smislu ukaza na 176 ukinjemo predpisi tega odloka na tukajšnjem ozemlju od 15. julija t. l. dalje. Nova tarifa uvoznih carin je položena pri oddelku za pravne zadeve pri ZVU, pri finančni intendanci, carinskem ravnanstvu, tehničnem uradu za davek na proizvodno ter pri Zbornici za trgovino, industrijo in kmetijstvo v Trstu, kjer je na vpogled vsem prizadetim.

TRGOVINSKA IZMENJAVA Z JUGOSLAVIJO

Pri Zbornici za trgovino, industrijo in kmetijstvo v Trstu (soba št. 16) so na vpogled nove listine kontingentov nanašajoče se na italijansko-jugoslovansko trgovinski sporazum, ki je bil obnovljen od avgusta 1951 ter norme, ki veljajo za izdajanje uvoznih in izvoznih dovoljenj. Po tem sporazumu so postavke fižol, govedina in telatna, slanina in mast, ki so bile prej v listah uvoza na podlagi ministrskega dovoljenja, prešle v liste uvoza na osnovi carinskega dovoljenja.

Povišanje najemnin
Z ukazom ZVU št. 175 z dne 20. septembra 1950 so izdani novi predpisi o najemninah pri pogodbah ter so z veljavnostjo od 1. oktobra t. l. povišane najemnine tako stanovanjskih prostorov kakor tudi trgovskih in drugih lokacij. Pozivamo vse člane, da se za vse zadevne informacije in pojasnila obrnejo na tajništvo SGZ, ul. F. Filzi 10/1, od 11. do 14. ure.

Preden spregovorimo o današnjem gospodarskem položaju naše bližnje in daljne okolice, hočemo podati najprej nekaj podatkov o nedavnih preteklosti spodnje okolice, ki se je v gospodarskem življenju temeljito spremenila.

Ko je Jožef Godina Verdeljski leta 1870 pisal svojo knjigo »Opis in zgodovina Trsta in njegove okolice«, je bila vsa spodnja okolica še čisto kmečka dežela in tako je ostala še vsaj 30 let pozneje. Takrat so se okolici že po svojih narodnih nošah jasno razlikovali od meščanov. Možeči in predvsem mladeniči pa so začeli opuščati svojo narodno nošo že tedaj, t. j. okoli leta 1870, medtem ko so jo ženske nosile še v začetku našega stoletja, nekatere stare žene pa so jo obrnile še po zadnji vojni in so se dale v njo pokopati. Vzporedno z opuščanjem narodnih noš je spodnja okolica izgubljala tudi svoj prejšnji kmečki značaj.

Ze Verdeljski piše, da so mestni gosposode pokupili od kmetov »marsikaj bivača že dobro obdelana zemljišča (lepe vrtograde) blizu mesta« in jih spremenili v »žalostno puščobo«. Pisatelj ni mogel razumeti, zakaj se je to zgodilo in v kakšne namene. Danes pa je ta stvar že popolnoma jasna: spekulanti so namreč predvidevali, da se bo mesto širilo in so zato »žalostno puščobo« pozneje z velikim običkom prodali za gradbeno zemljišča. Ze samo naraščanje mesta je torej začelo požirati kmečko zemljo.

Najko škodljiva je dalje za okolico — toži naš pisatelj — tudi nesrečna stara navada, po kateri se razdeljeva

ODPRAVA DOVOLJENJ ZA IZVRŠEVANJE OBRTRNIŠKE DEJAVNOSTI

Z zakonom z dne 24. julija 1942 je bilo izvrševanje obrtniške dejavnosti podvrženo posebnemu dovoljenju (licenci) uprav. oblasti, podobno kot izvrševanje trgovske dejavnosti. Z ukazom št. 178 z dne 19. septembra 1950 pa je ZVU ta zakon razveljavil. Odlej torej ne bo potrebno za izvrševanje obrtniške dejavnosti nobenega dovoljenja (licence) upravnih oblasti.

MINIMALNE PŁACE USŁUŽBENCEV RAZNIH STROK

V Uradnem listu ZVU št. 27 z dne 1. oktobra 1950 so objavljeni razsodi razsodišča za minimalne mezde pri Uradu za delo za uslužbenice pri zasebnih šolskih zavodih, za uslužbenice v barih,

kavarnah in podobnih obratih, za uslužbenice v pisarnah inženirjev, arhitektov, geometrov in industrijskih inženirjev ter delavcev pri stavbnih podjetjih.

Javnost cen izloženega blaga

Upravna policija je v zadnjem času poostрила kontrolo v pogledu javnosti cen ter je mnogo trgovcev, ki se zadevnih predpisov niso držali, prijavila sodni oblasti. Opozarjamo ponovno vse člane trgovce, da morajo vse vrste blaga, tako eno izloženo v izložbi trgovine kakor tudi eno izloženo v notranjosti trgovine, biti opremljene z lističem, na katerem je navedena cena dotičnega blaga. Ker je ta predpis taksativnega značaja, priporočamo članom, da ga tudi točno izpolnjujejo, da se tako izognéjo denarnim in drugim kaznim.

PROMET v pristanišču

Trst, 11. oktobra

V zadnjih štirinajstih dneh je bil ladjski in blagovni tranzitni promet nekoliko zvišanejši kot v mesecu septembru. V omenjenem času so priplovi naše pristanišče oziroma iz njega priplule naslednje

AMERIŠKE LADJE

«Louise Lykes» (8000 ton, New Orleans, La Lykes Lines) je vkrcala popoln tovor celuloze in tiskarskega papirja ter je odplula v Srednjo Ameriko. «Expeditor» (7800 ton, New York Stevenson Line) je izkrcala manjšo količino raznega blaga in je po kratkem bivanju odplula prazna. «Xankee Lighter» (7200 t, New York) je po končanem iztovorjenju žita v slovo odplula prazna v ZDA. «Exanthia» (7960 ton, New York) je izkrcala čb hangarju 62 v luku pri Sv. Andreju manjši tovor raznega blaga in odplula prazna v ZDA. «Exermont» (7400 ton, New York, American Export Lines) je izkrcala ob hangarju 64 manjši tovor raznega blaga in vkrcala približno 1100 ton celuloze, 250 ton čistega aluminija v palicah, avstrijskega izvora ter manjšo količino raznega blaga. Namembne luke za celulozo so: Baltimore, Boston in Callao; za aluminij pa New York. «Long Star State» (7680 ton, Wilmington Del.) je izkrcala ob hangarju 65 v luku pri Sv. Andreju manjši tovor moke ameriškega izvora za račun organizacije USFA. «Nancy Lykes» (8200 ton, Houston Tex.) je izkrcala ob hangarju 64 manjšo količino raznega blaga in železnega gradbenega materiala za rafinerijo «Aquila» v Zvavljan ter je nato vkrcala večjo količino celuloze in tiskarskega papirja ter 10 ton železnih žebeljev, vse avstrijskega izvora, za Havano, Barranquilla in Santiago na Kubi in 5 velikih kosov nabrežinskega kamna v skupni teži 42 ton, za Los Angeles. Ob pomorski postaji (Stazione Marittima) je pristala ameriška vojska transportna ladja «General R. Callan», ki je po kratkem bivanju zapustila naše pristanišče.

TRZASKO LADJE

«Irma» (1200 ton, Trst) je pristala ob hangarju 61 v luku pri Sv. Andreju, kjer je vkrcala manjšo količino papirja in parjenega bukovnega lesa za Beirut. Ob hangarju 58 je pristala ladja družbe D. Tripković «Andalusija» (4499 ton) in po kratkem bivanju odplula. V Stari luki je pristala ladja «Fanny Brunner» (2368 ton) tudi last zgoraj omenjene družbe.

JUGOSLOVANSKE LADJE

Motorna ladja «Pulav» (2400 ton, Reka) je priplula z Reke oziroma Anglije, pristala ob pomolu hangarja 63 in naložila popoln tovor lesa za Halifax. «Zužemberk» (1310 ton, Re-

ka) je naložila ob hangarju 69 popoln tovor lesa med drugim tudi parjeno bukovino za Halifax. Motorna ladja «Rijeka» (2400 ton, Reka) je priplula v luko pri Sv. Andreju iz Stare luke ter je ob pomolu hangarja 62 izpopolnila tovor lesa. Odplula je v Sibenik. Nadalje sta pripili v Staro luko motorna ladja «Sarajevo» (3190 ton, Reka) ki je izkrcala manjšo količino riza ter je ukrcala nekaj vagonov papirja za Kairo in parnik «Lošinj» (4492 ton, Reka).

ITALIJANSKE LADJE

«Aequitas II» (7176 ton, Genova, Soc. An. Industria e Armamento) je izkrcala ob pomolu hangarja 58 v luku pri Sv. Andreju približno 1200 ton nefiniranega sladkorja (mascapa) naravnost v železniške vozeve za Avstrijo po posredovanju organizacije USFA. «Alessandro C» (1700 ton, Napoli) je vkrcala ob hangarju 69 popoln tovor lesa za Sirijo. «Atlant» (7200 ton, Genova) je izkrcala v hangar 62 v luku pri Sv. Andreju približno 1000 ton kave in 200 ton kakaa v zrnih. «Chioggia» (3004 ton, Venezia) je vkrcala 1500 ton solitra avstrijskega izvora (Oesterreichische Stickstoffwerke A.G. Linz) ter več komadov chassis avtomobilov češke znamke «Skoda» za Aleksandrijo. V Staro luko je priplula motorna ladja «Lago Zua» (1700 ton, Rim) ki je vkrcala tovor raznega blaga za Massauo in Geddo. «Campidoglio» (3702 ton, Genova) je izkrcala manjšo količino raznega blaga in vkrcala razno blago in les za Limasol in Izmir.

GRSKE LADJE

«Georgios I» (1800 ton, Pirej) je izkrcala ob hangarju 55 v luku pri Sv. Andreju rudo ter nato vkrcala popoln tovor lesa za Grčijo. «Ilios» (2000 ton, Pirej) je vkrcala tovor lesa in 120 krav nemške pasme ter 20 telčkov, ki so se skotili deloma med potjo iz Hamburga v Trst in v pristanišču pri Sv. Andreju ter na ladji. Vsa pošiljka je namenjena Grčiji. Motorna ladja «Ivan» (1670 ton, Pirej) in parnik «Parga» (1700 ton, Pirej) sta vkrcali tovor lesa za Grčijo.

Angleška ladja «Dominio» (4200 ton, Hull) je vkrcala v luku pri Sv. Andreju večjo količino celuloze in 42 ton lesonita za London. — Izraelska ladja «Nakhshon» (3800 ton, Haifa) je vkrcala 202 zabojev raznega pohištva in blaga, lasti židovskih izseljencev za Haifa in Tel Aviv. — Norveška ladja «Bo-realisa» (1000 ton, Oslo) je izkrcala v hangar 62 v luku pri Sv. Andreju približno 10000 kartonskih in lesnih sclov v skupni teži 1000 ton, mleka v orahu ameriškega izvora, za Jugoslavijo. — Ladja južnoameriške države

Autopodjetje STAR d. d. - Trst, Ulica Moreri 7, tel. 56-08 - Rojan - Avtobusna postaja Trst - Biljeterica št. 3, tel. 51-25

Autopropa TRST-PIRAN - Vozni red veljaven od 15. junija 1950

Cena vožnji	Nedelje in prazniki	Delovni dnevi	Delovni dnevi	Km.	Postajališča	Km.	Delovni dnevi	Delovni dnevi	Nedelje in prazniki	Cena vožnji
—	8.—	13.—	20.—	—	Trst	43	8.—	19.—	19.30	235.—
80.—	8.30	13.30	20.30	15	Škofije	28	7.15	18.15	18.45	155.—
115.—	9.05	14.15	21.—	21	Koper	22	6.50	17.50	18.20	120.—
155.—	9.15	14.25	21.15	28	Izola	15	6.30	17.30	18.—	80.—
185.—	9.25	14.35	21.5	34	Strunjan	9	6.20	17.20	17.50	50.—
210.—	9.35	14.45	21.35	38	Portorož	5	6.10	17.10	17.40	25.—
285.—	9.45	15.—	21.45	43	Piran	—	6.—	17.—	17.30	—

Gospodarski položaj v tržaški okolici

Pred 50 leti in danes

ali tim več razdrobljeva podedovano ležbe premoženje med vsimi dediči po smrti njegovih posestnikov. Kak nasledek si mora pač vendar imeti, saj sešasoma, timglavno obdržanje takojšnje navade, — to razdeljevanje ali razdrobljevanje? Gotovo tak, da si nazadnje ne bo imel ni eden ni drugi še toliko zemljišča, ... da si le malo hišico na neni seziža. «Današnje razmere nam dokazujejo, da so se Godinova predvidevanja v preminogih primerih uresničila. Pisatelj je v svoji knjigi že priporočal, naj bi celotne kmetije podedoval en sam dedič, drugim pa naj bi se dala primerna škodovina, in naj bi se lotili kakakega rokodelstva, kakke bolj izdatne službe pri trgovini itd.»

Iz teh opazk se da sklepati, da so se okoličani v dobi, ko se je Trst nogo razvijal v važno pristanišče, trdotratno držali svoje zemlje in se nikoli niso brigali za mestne položaje. Sicer je pa splošno znano, da je pri tok slovi venskega življa v naše mesto prihajal le iz bolj oddaljenih pokrajin, s Krasko, Brkinov, Vipavske in Pivke, ne pa iz okolice in tudi ne iz bližnje Istre, t. j. iz Brega in »Benetičja« (Kopršine).

Poljedelstvo pa je začelo propadati že mnogo prej, ker kakor piše Kandiler v knjigi »Notizie storiche di Trieste«, je okolica pred stoletji pri-

delovala dovolj hrane zase in za mesto. (Vsekakor je bil Trst tedaj le neznatno mestce), ter je celo izvažala vino. Tudi piscu zgodovine Trsta Godini so pripovedovali stari kmetje, da je bil nekdanji gospodarski položaj v okolici ugodnejši, ker so imeli bolj premožni kmetje žita in drugih pridelkov dovolj za svojo celoletno potrebo, vina pa tudi za prodajo. Seveda je tu govor le o premožnejših kmetjih, poleg katerih so, kakor povsod, gotovo živeli tudi manj premožni, katerim se ni tako dobro godilo.

O svoji dobi pa trdi Godina, da ni imela okolica razen vina, nekaj zelenjave, niti, toliko lastnih pridelkov, da bi se preživela skozi zimo. Okoli sebe je opazoval pisec le nepopolno rešeno in pritoževanje, čeprav se je trosilo več denarja za drago obleko, lišp in ženitovanja, nego v prejšnjih časih. Videl je perice, posebno mlajše, ki so hodile bosc celo po mestu in se trudile, da si vsaj za praznik kak lepšega napravijo. Tudi moški so hodili ob delavnikih na delo v mesto. Zenske pa so, razen s perilom, hodile v mesto tudi z mlekom, zelenjavo in cveticami.

Število okoliških kmetov se je — kakor pripoveduje avtor — od dneve dne pomnoževalo, medtem ko se je za kmete razpoložljiva zemlja stalno kr-

Kaj prinaša novi stanovanjski zakon

O novi ureditvi najemnih in podnajemnih odnosov v Italiji in o zadevnem pravnem položaju na tržaškem področju smo 24. VII in 5. VIII že poročali. V člankih smo izrazili domnevo, da bo ZVU razširila nove italijanske stanovanjske predpise tudi na naše področje. Tržaški Uradni list z dne 21. IX. je zares objavil zadevni ukaz št. 175, imenovan »novi predpisi o najemnih in podnajemnih pogodbah«, ki je malone v vsem — razen kolikor se nanaša na višino najemnin — zelo podoben in v marsicem popolnoma enak italijanskim predpisom.

V naslednjih vrstah hočemo podati v skrajni obliki najvažnejšo vsebino teh novih predpisov, kakor so bili uveljavljeni za naše področje; pri tem se ne bomo mogli izogniti ponavljanju nekaterih podatkov, ki so našim čitateljem iz prejšnjih naših člankov že morda znani.

PODALJANJA IN ODPOVEDI

Osnovni predpis je, da so najemne in podnajemne pogodbe podaljšane tudi za naprej do konca leta 1951. Niso izvzeti niti taki najemi ali podnajemi, kjer je bilo s pogodbo izrecno dogovorjeno, da ugasnejo že prej. Pač pa so izvzeti, in podaljšanje velja za tiste najeme in podnajeme, ki so bili dogovorjeni po 1. marcu 1947. Skratka, ne dajo se odpovedati stanovanja in poslovni prostori, za katere je bila sklenjena najemna ali podnajemna pogodba pred 1. marcem 1947 (razen če jih je smatrati za obnovitev ali nadomestitev prej obstoječih pogodb), in tudi ne stanovanja, ki jih je stanovalec dodelil ali ki jih bo še dodelil stanovanjski ali likvidacijski urad («Ufficio Alloggi» ali «Ufficio Stralcio»). Kakor homo pozneje videli, pa s tem še ni rečeno, da bi smel najemodajalec poljubno zvišati najemnino pri takih stanovanjih in poslovnih prostorih, ki so bili oddani v najem ali podnajem šele po navedenem datumu.

Zakon predvideva vsekakor dve vrsti izjem; to so primeri, kjer se vendarle sme zahtevati zvišanje izpaznitev, in primeri, ko se iško stanovanje ali poslovni prostori opovedo na določen rok:

1. Nima pravice aa podaljšanje tisti najemnik, ki ima na razpolago drugo

stanovanje v isti občini, dalje, če prostori niso več namenjeni za stanovanje, in končno, če je najemnik oddal prostore v celoti v podnajem. V teh treh primerih, ki jih ukaz ZVU še podrobneje obeležuje, velja rok, ki je določen v pogodbi; in če je ta že potekel, se lahko zahteva brez posebne odpovedi takojšnja izpraznitev prostorov.

2. Na rok štirih mesecev pa se stanovanja in poslovni prostori lahko odpovedo, če najemodajalec dokaže nujno in neodložljivo potrebo, da uporabi prostore sam zase ali za otroke ali starše; če take potrebe ne more dokazati, pa lahko vseeno odpove, ako nudi najemniku druge primerne prostore, katerih najemnina ne presega za več ko 20% dosedanje najemnine, in če prevzame tudi stroške preselitve.

Nadalje se smejo v stilih mesecih odpovedati najemniku odvisni prostori, če prevzame najemodajalec stroške za primerno preureditev najemnih prostorov. Stanovanje presega po zakonu potrebe najemnika ali podnajemnika takrat, kadar ima (poleg vhoda, pritlik in morebitnih prostorov za opravljanje poklica) dva prostora več, kakor je število oseb v družini; prostori s površino več kakor 34 kv. m veljajo pri tem za dva prostora. Podobni predpisi veljajo za tiste najemnike, ki imajo odvisne poslovne prostore, ako so najemodajalcu potrebni za lastno stanovanje ali za stanovanje otrok ali pa za to, da bi v njem izvrševal obrt ali prosti poklic.

Podobne določbe o 4-mesečni odpovedi veljajo končno tudi za težko poškodovane hiše, ki jih namerava lastnik popraviti, ali pa za stavbe, ki jih namerava porušiti ali bistveno preoblikovati tako, da se zgradi najmanj devetino do število obstoječih prostorov.

Za take najemodajalce, ki bi te predpise izigrali, n. pr. za lastnike stanovanj, ki bi izpraznjene prostore uporabili v druge namene kakor za tiste, za katere so dosegli ugodno odločbo proti najemniku, so določene civilne in kazenske posledice.

ZVIŠANJE NAJEMNIN

To vprašanje je urejeno nekoliko drugače kakor v Italiji. Dočim velja

KRONIKA

Gospodarstvo in politika

V svojih poročilih o letošnjem velesjemu v Bocu na Tirolskem, kjer so Nemci v večini, zastopata oba italijanska dnevnika «Il Sole» in «24 Ore», načelo, da se v gospodarske prireditve ne sme mešati politika. «Bocenski velesesem — menj «Il Sole» — je velik gospodarski pregled; tolačiti ga v političnem smislu ali dati mu politično obeležje je zgrešeno. «24 Ore» pa podurja mednarodni značaj tega velesesja.

Zeleti bi bilo, da bi to pravilno stališče zavzeli tudi prireditelji tržaškega velesesja in k letu popravili, kar so letos in predlaskim zgrešili.

PODPORE ZA TRZASKO BRODOGRADNJO

Tržaškim ladjedelnicam so zagotovljene za gradnjo novih in popravilo starih ladij naslednje podpore in davčne olajšave:

Vse v ta namen uvoženo gradivo bo oproščeno uvozne carine. Ta ugodnost velja tudi za uvožene motorje in njih sestavne dele. Zadevna uvozna dovoljenja se bodo podeljevala brez taksa, kar velja tudi za brodogradbene pogodbe. V teku prvih treh let bodo tako zgrajene ladje uživale davčne olajšave za svoje dohodke pod pogojem, da bodo

Honduras «Ascona» (4100 ton, Puerto Cortes) je vkrcala manjšo količino celuloze za Anvers.

do vpisane v najvišji razred italijanskega registra.

Natančni podatki o tem so navedeni v ukazu ZVU št. 180, ki bo izšel 1. oktobra t. l. v tržaškem uradnem listu in so veljavni od 1. januarja 1949 do dovršitve prizadetih ladij.

Za lažje raznovrstnega tipa, ki se bodo gradile ali popravljale v tržaških ladjedelnicah, so predvideni tudi razni državni prispevki od 1200 do 2500 lir za cent pri gradnji ladje porabljenega graiva. Razen teh so predvideni še nekateri drugi prispevki pod pogoji, ki bodo, objavljeni v ukazu ZVU št. 181. Tudi določbe tega ukaza stopijo v veljavo dne 1. oktobra 1950 in bodo veljale do 31. decembra 1952.

ODDAJA DEL

Oddelek Zaveziške vojaške uprave za javne naprave je v septembru sklenil s krajevnimi podjetji 11 pogodb za skupni znesek 65.744.426 lir.

Pogodbe zadevajo vzdrževanje cest, stavbe, obnovitev hlevov itd.

KAKO NAS ITALIJA VZDRUŽUJE

Do 31. avgusta 1950 je prejela Italija na račun ERP nad 1 milijardo dolarjev. In po vsem tem naprenehoma poslušamo in čitamo v italijanskih listih, da bi Trst ne mogel živeti brez italijanske podpore.

VELESEJEM V BARIJU

Velesesja v Bariju se je udeležilo 46 držav. Najugodnejši vtis je na obiskovalce napravil jugoslovanski paviljon. Dobro urejen je bil tudi madžarski del razstave.

namreč tam pravilo, da se zvišajo dosedanje najemnine za polovico (50%), velja za Trst in okolico, da se s 1. oktobrom 1951 dosega zakonite najemnine za zaščito stanovanja (za taka namrec, ki so bila oddana prvič v najem pred 1. marcem 1947), po naslednji lestvici; znesek, ki je v lestvici naveden, pomeni tisto zakonito najemnino, ki se je plačevala od 31. XII. 1947 dalje; pod točko a) so misljene tiste nepremicnine, ki so bile oddane prvič v najem pred 16. IV. 1934, pod točko b) tiste, ki so bile oddane prvič v najem med 16. IV. 1934 in 31. VII. 1940, pod točko c) tiste, ki so bile oddane prvič v najem med 31. VII. 1940 in 12. III. 1941, pod točko d) pa tiste, ki so bile oddane prvič v najem od 12. III. 1941 do 18. VI. 1948. O stanovanjih, ki so bila oddana prvič v najem po 18. VI. 1948, bo govora pozneje;

Najem. po 31. 12. 47 a) b) c) d) do 500 lir 40% 30% 25% 30% od 501 do 1000 lir 45% 45% 35% 45% od 1001 do 2000 lir 60% 55% 45% 55% nad 2000 lir 10% 65% 50% 65%

Hkrati pa zakon določa, da se računa povisek na najemnino, ki se je plačevala dosedaj, to se pravi 30. septembra letos. Zato je razumeti te določbe takole: Če je kdo plačeval nazadnje mesecno n. pr. 1500 lir, se mu zvisa ta najemnina s 1. oktobrom za 60% na 2400 lir, ako je bilo oddano stanovanje prvič v najem pred 16. IV. 1934 in je najemnina zanj znasala tudi po 31. XII. 1947 do prvega priložnega zakonitega povisaja na 1000 lir (točka a); ce pa je bio isto stanovanje oddano prvič v najem n. pr. šele 1. januarja 1941 (točka c), se mu bo smeja zvisati sedanja najemnina samo za 45%, torej za 675 lir, na 2175 lir. Vendar se tako izračunana najemnina zniža za 20% osebam, ki uživajo občinsko podporo (E.C.A.) ali so v seznamu brezposelnih ali prejemajo pokojnino od INRS ali pa so jenični bolniki. Pri razkosnim stanovanjem (kaj je razkosno stanovanje, smo že pisali) se sme tako izračunana nova najemnina zvisati poleg tega še za eno tretjino; pri zelo siabim stanovanjem, poseben, ce so deloma pod zemljo, ce obstoje iz ene same sobe brez pritlik, za stanovanje v barakah in podobno, se pa najemnina sploh ne zvisa.

Ze sedaj je določeno, da se bo smela najemnina s 1. januarjem 1951 ponovno zvisati. To zvišanje bo znasalo normalno eno tretjino na tisto najemnino, ki se bo plačevala 31. XII. 1950, pri razkosnim stanovanjih eno polovico, pri stanovanjem oseb, ki smo jih gori navedli (brezposelnih itd.), pa samo eno šestino. Kdor je torej plačeval do sedaj n. pr. 2000 lir in se mu je najemnina zvisala s 1. oktobrom na 3000 lir, bo moral torej plačevati od 1. januarja dalje normalno eno tretjino več, torej 4000 lir. Ce pa bo postal medtem brezposeln, pa samo šestino več, torej 3500 lir.

Kar zadeva stanovanja, ki so bila oddana prvič v najem med 18. VI. 1945 in 28. II. 1947 in ki v gornji lestvici niso upoštevana, je povisek najemnine omejen na 10%, docim pri stanovanjih, ki so bila oddana prvič v najem šele od 1. III. 1947 dalje, zvišanje sedanje najemnine sploh ni dovoljeno.

Kar smo do sedaj povedali o zvišanju najemnin, velja za stanovanja.

